

Monitor Podatkowy

Podatki Rachunkowość Prawo gospodarcze

Konsekwencje podatkowe obrotu wierzytelnościami na gruncie VATU oraz ustawy o podatku od czynności cywilnoprawnych

Transakcje z zakresu obrotu wierzytelnościami w zależności od ich charakteru oraz uczestniczących w nich stron mogą rodzić różne konsekwencje na gruncie przepisów o podatku od towarów i usług oraz podatku od czynności cywilnoprawnych. W podejściu organów podatkowych oraz sądów administracyjnych można zaobserwować istotne rozbieżności interpretacyjne w tym zakresie. Celem niniejszego artykułu jest analiza konsekwencji podatkowych transakcji obrotu wierzytelnościami niemających charakteru umowy faktoringowej w świetle stanowisk prezentowanych w praktyce.

Wprowadzenie

Zgodnie z art. 509 § 1 ustawy z 23.4.1964 r. Kodeks cywilny[1] wierzyciel może bez zgody dłużnika przenieść wierzytelność na osobę trzecią (przelew), chyba że sprzeciwiałoby się to ustawie, zastrzeżeniu umownemu albo właściwości zobowiązania. Prawne konsekwencje przelewu wierzytelności polegają więc na tym, że prawa przysługujące zbywającemu przechodzą na nabywcę wierzytelności. W praktyce obrotu gospodarczego wiele wątpliwości budzi kwestia podatkowego traktowania takich transakcji na gruncie przepisów ustawy z 11.3.2004 r. o podatku od towarów i usług[2] oraz ustawy z 9.9.2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych[3]. W pierwszej kolejności wątpliwości budzi kwestia, czy w przypadku przelewu wierzytelności ma miejsce świadczenie usług oraz który podmiot – nabywca czy zbywca – świadczy usługę. W praktyce problemy rodzi także ustalenie stawki VAT, która powinna znaleźć zastosowanie w przypadku cesji wierzytelności oraz podstawy opodatkowania.

Konsekwencje podatkowe na gruncie PCCU

Zgodnie z art. 1 ust. 1 pkt 1 lit. a) PCCU podatkowi od czynności cywilnoprawnych (dalej: PCC) podlegają umowy sprzedaży oraz zamiany rzeczy i praw majątkowych. Z uwagi na fakt, że wierzytelności zaliczyć można do kategorii praw majątkowych, transakcje polegające na ich odpłatnym przelewie (np. sprzedaży czy zamianie) podlegają opodatkowaniu PCC, a stosownie do art. 7 ust. 1 pkt 1 lit. b) PCCU stawka podatku wynosi 1%.

Jak stanowi natomiast art. 2 ust. 4 PCCU nie podlegają PCC transakcje, jeżeli przynajmniej jedna ze stron z tytułu dokonania tej czynności jest:

- a) opodatkowana podatkiem od towarów i usług,
- b) zwolniona z podatku od towarów i usług. W świetle powyższej regulacji określenie, czy dana transakcja zbycia wierzytelności będzie podlegać opodatkowaniu PCC, zależy od konsekwencji związanych z przelewem wierzytelności na gruncie VATU.

Konsekwencje podatkowe na gruncie VATU

Na wstępie należy zwrócić uwagę na fakt, iż aby cesja wierzytelności związana była z powstaniem określonych konsekwencji na gruncie VATU, transakcja taka powinna być wykonywana przez podmiot działający dla jej celów jako podatnik w rozumieniu art. 15 VATU, tj. podmiot działający w ramach wykonywanej działalności gospodarczej.

Jak stanowi art. 15 ust. 2 VATU, działalność gospodarcza obejmuje wszelką działalność producentów, handlowców lub usługodawców, w tym podmiotów pozyskujących zasoby naturalne oraz rolników, a także działalność osób wykonujących wolne zawody, również wówczas, gdy czynność została wykonana jednorazowo w okolicznościach wskazujących na zamiar wykonywania czynności w sposób częstotliwy. Działalność gospodarcza obejmuje również czynności polegające na wykorzystywaniu towarów lub wartości niematerialnych i prawnych w sposób ciągły do celów zarobkowych. Na gruncie tej definicji ukształtował się pogląd, zgodnie z którym transakcja nie podlega opodatkowaniu podatkiem VAT, jeżeli jest dokonywana jednorazowo i odbiega od zakresu głównej działalności. Nie dotyczy to sytuacji, gdy przewiduje się dokonywanie takich transakcji w przyszłości w sposób częstotliwy. W niektórych interpretacjach organów podatkowych wyrażana jest także opinia, iż na zakwalifikowanie transakcji jako wykonanej w ramach działalności gospodarczej wpływ ma także to, czy czynności takie zostały zdefiniowane w zakresie działalności podatnika wynikającej z Krajowego Rejestru Sądowego bądź ewidencji działalności gospodarczej. Niemniej jednak w opinii autorów fakt występowania dla celów transakcji w charakterze podatnika jest kategorią obiektywną związaną z rzeczywistymi zamiarami podmiotu gospodarczego i nie zależy od zakresu działalności formalnie zgłoszonego do właściwego rejestru.

W świetle powyższego jeżeli cesja wierzytelności wykonywana jest w ramach działalności gospodarczej, transakcja taka rodzić będzie konsekwencje na gruncie VATU. W innym przypadku cesja taka nie będzie stanowić transakcji podlegającej przepisom VATU, a zatem podlegać będzie opodatkowaniu PCC.

Stosownie do art. 5 ust. 1 pkt 1 VATU opodatkowaniu podatkiem VAT podlega odpłatna dostawa towarów i odpłatne świadczenie usług na terytorium kraju. Zgodnie z art. 7 ust. 1 VATU przez dostawę towarów rozumie się przeniesienie prawa do rozporządzania towarami jak właściciel. Jak stanowi natomiast art. 8 ust. 1 VATU, przez świadczenie usług rozumie się każde świadczenie na rzecz osoby fizycznej, osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, które nie stanowi dostawy towarów. Zgodnie z art. 43 ust. 1 pkt 1 VATU zwalnia się od podatku usługi wymienione w załączniku nr 4 do ustawy. W poz. 3 załącznika wymieniono usługi pośrednictwa finansowego, z wyłączeniem m.in. usług polegających na ściąganiu długów oraz usług faktoringu, które podlegają opodatkowaniu 22% stawką VAT.

Nie ulega wątpliwości, że wierzytelności, jako prawa majątkowe, nie stanowią towarów w rozumieniu VATU. Zgodnie bowiem z art. 2 pkt 6 VATU przez towary należy rozumieć rzeczy ruchome, jak również wszelkie postacie energii, budynki i budowle lub ich części będące przedmiotem czynności podlegających opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług, które są wymienione w klasyfikacjach wydanych na podstawie przepisów o statystyce publicznej, a także grunty. Katalog wymieniony w tym przepisie nie zawiera praw majątkowych. Oznacza to, że cesja wierzytelności nie stanowi dostawy towarów w rozumieniu VATU.

Biorąc pod uwagę powyższe, należy zatem ustalić, czy w przypadku zbycia wierzytelności dochodzi do odpłatnego świadczenia usług. W tym celu istotne jest w pierwszej kolejności rozstrzygnięcie w świetle cytowanej powyżej ustawowej definicji świadczenia usług, czy w przypadku transakcji cesji wierzytelności powstaje jakiegokolwiek świadczenie oraz czy ma ono charakter odpłatny.

W doktrynie i orzecznictwie sądów administracyjnych prezentowane są zróżnicowane stanowiska w odniesieniu do tego, czy w przypadku cesji wierzytelności świadczona jest usługa oraz kto występuje w roli usługodawcy.

Usługę świadczy zawsze nabywca

Zgodnie z wiodącym stanowiskiem wyrażanym w orzecznictwie sądów administracyjnych oraz w interpretacjach organów podatkowych w przypadku transakcji polegających na przelewie wierzytelności ma miejsce odpłatne świadczenie usług przez nabywcę wierzytelności. U podstaw tego stanowiska leżą dwie zasadnicze przesłanki:

- zbywca wierzytelności (w szczególności wierzytelności własnej) nie świadczy odrębnej usługi, dokonując przelewu wierzytelności na rzecz nabywcy,
- nabywca wierzytelności dokonuje na rzecz zbywcy świadczenia o charakterze odpłatnym.

Jednym z argumentów na potwierdzenie pierwszej z przesłanek jest opinia wydana przez Ośrodek Interpretacji Standardów Klasyfikacyjnych Urzędu Statystycznego w Łodzi z 31 sierpnia 2004 r., w której stwierdzono, że sprzedaż własnych wierzytelności nie jest usługą w ujęciu PKWiU[4]. Należy również zwrócić uwagę, iż w przypadku przeniesienia wierzytelności z majątku cedenta do majątku cesjonariusza ma miejsce wykonywanie przez dotychczasowego wierzyciela przysługującego mu prawa własności. O ile zbywana wierzytelność, co do zasady, ma swoje źródło w prowadzonej działalności gospodarczej (powstaje ona bowiem w związku z nieotrzymaniem należności z tytułu wykonania usług bądź dostawy towarów), o tyle czynność polegająca na korzystaniu z prawa własności związanego z powstałą wcześniej wierzytelnością, zdaniem autorów, nie stanowi już wykonywania działalności gospodarczej przez zbywcę. Pierwotny wierzyciel, zbywając wierzytelność, nie ma bowiem na celu świadczenia odrębnej usługi wykonanej w ramach działalności gospodarczej, a jedynie dąży do realizacji swoich praw wynikających z wcześniejszej transakcji. Trudno zatem uznać, że zbywając wierzytelność, cedent działa w charakterze podatnika VAT. W konsekwencji cesja własnych wierzytelności nie podlega opodatkowaniu podatkiem VAT u zbywcy. Co więcej, część organów podatkowych w wydawanych interpretacjach indywidualnych potwierdza, że świadczenia odrębnej usługi nie stanowi również zbycie wierzytelności obcych[5].

Poczynione powyżej ustalenia nie stanowią jednak wystarczającej podstawy do twierdzenia, że cesja wierzytelności nie podlega opodatkowaniu VAT. Analizując transakcje przelewu wierzytelności, należy bowiem zwrócić uwagę na to, jakie skutki na gruncie VATU niesie ze sobą zachowanie nabywcy (tj. czy spełniona jest druga ze wskazanych powyżej przesłanek). Z uwagi na specyfikę transakcji obrotu wierzytelnościami można argumentować, że usługodawcą, a zatem podmiotem, który dokonuje świadczenia na rzecz drugiej strony transakcji, jest podmiot nabywający wierzytelność. Dla zbywcy wierzytelności z reguły istotny jest fakt, że odzyskuje on należne środki pieniężne wcześniej i nie ma konieczności ich egzekwowania we własnym zakresie. Przejęcie wierzytelności od innego podmiotu stanowi zatem wykonanie przez nabywcę świadczenia na rzecz jej zbywcy. Jak podkreślił WSA we Wrocławiu w wyroku z 29.5.2007 r. (...) usługi pośrednictwa to oprócz zbycia wierzytelności (innych praw majątkowych) czy wykorzystania do innych celów, również nabycie. Usługę świadczy nabywca wierzytelności, a istota tej usługi polega na uwolnieniu zbywcy wierzytelności od ciężaru jej wyegzekwowania. Fakt, że sprzedaż wierzytelności własnej nie jest usługą, nie oznacza, że czynność ta nie jest elementem usługi, lecz świadczonej przez inny podmiot[6]. Wskazany powyżej pogląd znalazł potwierdzenie także w innych orzeczeniach sądów administracyjnych oraz interpretacjach organów podatkowych[7]. Na uwagę zasługuje również pojawiające się w tych wyrokach stanowisko, zgodnie z którym świadczona przez nabywcę wierzytelności usługa obrotu wierzytelnościami ma charakter kompleksowy i oprócz jej nabycia obejmuje również jej późniejszą windykację lub dalszą odsprzedaż. W świetle powyższego stanowiska, o ile podmiot nabywający wierzytelność realizuje taką transakcję w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, cesja wierzytelności stanowi usługę pośrednictwa finansowego dokonaną przez nabywcę i podlegającą opodatkowaniu podatkiem VAT, a w konsekwencji nie jest na mocy art. 2 ust. 4 PCCU objęta zakresem opodatkowania PCC.

Brak usługi w przypadku transakcji dotyczącej wierzytelności własnej

Drugie stanowisko prezentowane w praktyce opiera się na twierdzeniu, że cesja wierzytelności własnej nie podlega opodatkowaniu podatkiem VAT, gdyż ani zbywca, ani nabywca wierzytelności nie działają w charakterze świadczących usługę. W odniesieniu do zbywcy wierzytelności własnej przywoływane są opisane powyżej

argumenty dotyczące pierwszego poglądu. W odniesieniu natomiast do czynności podejmowanych przez nabywcę wskazuje się, że nie stanowią one usług, gdyż nie można mówić w takim przypadku o odpłatności świadczenia. Jak wskazał WSA we Wrocławiu w wyroku z 3.4.2007 r.: w działaniu nabywcy wierzytelności brak jest najistotniejszego elementu, tj. „odpłatności”. Przeciwnie, to on jest zobowiązany do zapłaty za świadczenie drugiej strony. Zarówno Dyrektywa, jak i VATU, podkreślając wymóg odpłatności, przesadzają tym samym, że zapłata ceny nie jest usługą[8]. Jak podkreślają niektóre organy podatkowe, dopiero obrót wierzytelnościami mający miejsce w przypadku sprzedaży uprzednio nabytej wierzytelności będzie stanowił świadczenie usług pośrednictwa finansowego. Przykładowo Dyrektor IS w Rzeszowie w interpretacji z 31.8.2004 r. stwierdził, że jedynie sprzedaż wierzytelności nabytych przez zbywcę, czyli obrót wierzytelnościami, będący przedmiotem działalności gospodarczej podatnika, traktowany będzie jako świadczenie usług w rozumieniu art. 8 VATU. Za taki uznawana będzie zaś sprzedaż dokonana w okolicznościach wskazujących na zamiar częstotliwego wykonywania tychże[9]. Podobny pogląd wyraził Naczelnik Drugiego Mazowieckiego US w Warszawie w interpretacji z 25.7.2006 r.[10]. Konsekwencją traktowania cesji wierzytelności własnej jako czynności nieobjętej zakresem opodatkowania podatkiem VAT zarówno po stronie nabywcy, jak i zbywcy jest uznanie, że czynność taka na mocy art. 2 ust. 4 PCCU powinna podlegać opodatkowaniu podatkiem od czynności cywilnoprawnych.

Usługę zawsze świadczy zbywca

Niektóre organy podatkowe stanęły na stanowisku, że przeniesienie praw do wierzytelności, jako niematerialnych praw majątkowych, co do zasady, stanowi odpłatne świadczenie usług w rozumieniu art. 8 ust. 1 VATU przez zbywcę. Jak wskazał Naczelnik Pierwszego US w Kaliszu w interpretacji z 20.8.2004 r.: Wierzytelność jest prawem majątkowym, które może być przedmiotem obrotu gospodarczego. Przeniesienie praw do wierzytelności, jako niematerialnych praw majątkowych, bez względu na formę, w jakiej dokonano czynności prawnej, stanowi świadczenie usług w rozumieniu art. 8 ust. 1 pkt 1 VATU[11]. Podobny pogląd zaprezentował Naczelnik US Warszawa-Wola w interpretacji z 25.10.2004 r.[12]. Zaprezentowany powyżej pogląd należy jednak uznać za odosobniony. W przywołanych interpretacjach organy całkowicie pominęły bowiem analizę natury usług świadczonych w związku z transakcją cesji wierzytelności przez jej nabywcę ani nie wzięły pod uwagę specyfiki oraz sensu ekonomicznego takiej transakcji.

Nasze stanowisko

W ocenie autorów najbardziej racjonalne wydaje się przyjęcie pierwszego z zaprezentowanych powyżej poglądów. Cesja wierzytelności stanowi bowiem szczególny rodzaj czynności prawnej, w której nabywca dokonujący zakupu wierzytelności w ramach prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej w celu dalszej odsprzedaży lub windykacji świadczy na rzecz zbywcy wierzytelności usługę polegającą na przejściu ryzyka związanego z niewypłacalnością dłużnika, jak również uwolnieniu dotychczasowego wierzyciela z ciężaru egzekwowania wierzytelności. Świadczona przez nabywcę usługa finansowa ma charakter kompleksowy, w jej skład wchodzi bowiem nabycie wierzytelności oraz jej późniejsze ściągnięcie lub odsprzedaż. W związku z tym w przypadku odsprzedaży nabytej wierzytelności nie powstaje odrębna usługa finansowa po stronie zbywcy (odsprzedaż stanowi bowiem element usługi wyświadczonej już na etapie nabycia wierzytelności od pierwotnego wierzyciela). W konsekwencji, zdaniem autorów, dla kwalifikacji transakcji zbycia wierzytelności pod kątem opodatkowania VAT w praktyce bez znaczenia pozostaje, czy w ramach takiej transakcji dochodzi do nabycia wierzytelności od pierwotnego wierzyciela (tzw. wierzytelności własnej), czy też nabywana wierzytelność była wcześniej przedmiotem obrotu. Fakt, że zbywca wierzytelności dokonał uprzednio jej nabycia od innego podmiotu, nie zmienia bowiem charakteru świadczenia dokonywanego przez nabywcę, który przejmuje od zbywcy ryzyko niewypłacalności dłużnika, zwalniając jednocześnie zbywcę z ciężaru windykacji należności. To nabywca świadczy zatem każdorazowo usługę finansową i z tego tytułu zobowiązany jest do wystawienia faktury VAT. Po stronie zbywcy nie powstaje natomiast obowiązek rozpoznania odrębnej usługi finansowej, przy czym różne są powody takiego stanu

rzeczy w zależności od tego, czy zbywana jest wierzytelność własna, czy obca. W przypadku wierzytelności własnej, zbywca przelewając wierzytelność, nie świadczy jakiegokolwiek usługi wchodzącej w skład działalności gospodarczej (cesja wierzytelności jest jedynie elementem usługi świadczonej przez jej nabywcę). Natomiast w przypadku wierzytelności wcześniej nabytej, zbycie wierzytelności jest elementem kompleksowej usługi finansowej wyświadczonej w związku z jej wcześniejszym nabyciem i opodatkowanej na tamtym etapie podatkiem VAT.

Rozliczanie transakcji

Konsekwencją uznania transakcji obrotu wierzytelnościami za odpłatne świadczenie usług pośrednictwa finansowego przez nabywcę jest konieczność rozważenia, jaką stawkę VAT należy zastosować dla tego rodzaju usług oraz jaka jest podstawa opodatkowania do celów VAT.

Stawka VAT

Odpłatne świadczenie usług podlega, co do zasady, opodatkowaniu 22% stawką VAT. Stosownie jednak do powołanego powyżej art. 43 ust. 1 pkt 1 VATU zwolnione z opodatkowania podatkiem VAT są usługi wymienione w załączniku nr 4 do VATU. W skład usług zwolnionych wchodzi w szczególności usługi pośrednictwa finansowego, z wyjątkiem usług ściągania długów oraz faktoringu, które podlegają opodatkowaniu 22% stawką VAT. Mając na uwadze powyższe, istotne dla określenia stawki VAT jest ustalenie, czy świadczona usługa pośrednictwa finansowego wchodzi w skład usług zwolnionych z VAT, czy też stanowi usługę ściągania długów lub faktoringu. Część organów podatkowych oraz sądów administracyjnych wskazuje, że jeżeli podmiot skupujący wierzytelność nie odsprzedaje jej dalej innemu podmiotowi, lecz odzyskuje ją samodzielnie, usługa ta stanowi usługę ściągania długów lub faktoringu opodatkowaną 22% VAT. Jak orzekł WSA w Gliwicach w wyroku z 9.12.2008 r.: Usługi nabywania wierzytelności innych podmiotów, niemające charakteru usług faktoringu realizowane w celu ściągania (windykacji) długów (niezależnie od stopnia przejętego ryzyka wypłacalności dłużnika) podlegają opodatkowaniu VAT, według stawki 22%. Tylko natomiast wówczas, gdy celem podatnika nabywającego cudzą wierzytelność nie jest ściągnięcie (windykacja) długu, a np. przejęcie podmiotu sprzedającego wierzytelność lub dalsza odsprzedaż wierzytelności, usługę taką należy traktować jako usługę obrotu wierzytelnościami, kwalifikowaną w ramach grupowania „Usługi pośrednictwa finansowego pozostałe, gdzie indziej nieklasyfikowane (PKWiU 65.23.10)” – a więc zwolnioną od podatku[13]. Jeszcze bardziej radykalne stanowisko prezentowane jest w najnowszych interpretacjach wydawanych przez IS z upoważnienia Ministra Finansów[14]. W ocenie organów podatkowych z usługą ściągania długów mamy do czynienia nie tylko w przypadku nabycia wierzytelności w celu jej wyegzekwowania we własnym zakresie, ale również w przypadku gdy nabyta wierzytelność będzie następnie przedmiotem sprzedaży.

W większości wyroków sądów administracyjnych oraz niektórych interpretacjach organów podatkowych zaprezentowano jednak podejście odmienne od przedstawionego powyżej. Wskazuje się bowiem, że w przypadku cesji o charakterze definitywnym, która jednakże nie ma charakteru stałej umowy, nie można mówić o usługach ściągania długu (gdyż wierzyciel od razu odzyskuje kwotę długu, a nabywca wierzytelności będzie zmierzał do ściągnięcia długu na własny rachunek) ani też o usługach faktoringu (gdyż te, co do zasady, mają postać stałej umowy oraz związane są dodatkowo z innymi świadczeniami). Przykładowo WSA w Opolu w wyroku z 14.7.2009 r. wskazał, że: Usługa ściągania długów zakłada istnienie dwóch podmiotów, które zawarły transakcję. Usługodawca zobowiązuje się do ściągnięcia długu w zamian za wynagrodzenie. Konsumentem usługi (usługobiorcą) jest ten podmiot, który korzysta z usługi wykonywanej przez kontrahenta, co oznacza, że usługodawca ściąga dług dla usługobiorcy, a nie dla siebie[15]. Nie może być zatem mowy o usłudze ściągania długu w przypadku dokonania tzw. cesji bezwarunkowej, polegającej na prostym przeniesieniu własności wierzytelności na rzecz innego podmiotu.

Nasze stanowisko

Zdaniem autorów prawidłowy jest drugi z zaprezentowanych powyżej poglądów. Usługi ściągania długów należy rozumieć zgodnie z dosłownym brzmieniem tych czynności. O ściąganiu długów można mówić w sytuacji, gdy jedna ze stron zobowiązuje się podjąć na zlecenie drugiej strony działania zmierzające do ściągnięcia długu od dłużnika za ustalone wynagrodzenie. Tymczasem w przypadku cesji bezwarunkowej sama transakcja przelewu wierzytelności nie skutkuje ściąganiem długu, gdyż jest ona oderwana od faktycznej zapłaty długu przez dłużnika. Zbywca wierzytelności po dokonaniu transakcji nie jest również zainteresowany dalszymi losami wierzytelności i faktyczne ściąganie długu przez kolejnego wierzyciela nie ma dla zbywcy znaczenia ekonomicznego.

Prezentowane w najnowszych interpretacjach organów podatkowych stanowisko zakładające konieczność zastosowania 22% stawki VAT w odniesieniu do tego typu usług, zdaniem autorów, wynika jedynie z profiskalnego podejścia. Warto bowiem zauważyć, że prezentowane przez organy podatkowe opinie stoją w sprzeczności z dominującą linią orzecznictwa sądów administracyjnych i opierają się na błędnej interpretacji pojęcia „ściąganie długów”. Podejście takie może mieć także negatywny wpływ na opłacalność transakcji obrotu wierzytelnościami w sytuacji, gdy wierzytelności nabywane są za niewielką część ich wartości nominalnej, a prawdopodobieństwo ich odzyskania w całości lub w dużej części jest niewielkie. W takim przypadku należny podatek VAT może bowiem przewyższyć zyski osiągnięte przez nabywcę wierzytelności z tytułu jej wyegzekwowania.

Podstawa opodatkowania VAT

W praktyce kwestią budzącą wątpliwości jest ustalenie podstawy opodatkowania w przypadku tego typu transakcji. Zgodnie z art. 29 ust. 1 VATU, co do zasady, podstawą opodatkowania jest obrót. Obrotem jest zaś kwota należna z tytułu sprzedaży, pomniejszona o kwotę należnego podatku. Kwota należna obejmuje całość świadczenia należnego od nabywcy. Na gruncie przywołanego przepisu organy podatkowe prezentują rozbieżne stanowiska w odniesieniu do ustalenia podstawy opodatkowania w przypadku cesji wierzytelności.

Zgodnie z najczęściej prezentowanym przez organy podatkowe stanowiskiem, podstawą opodatkowania jest różnica pomiędzy wartością nominalną wierzytelności a wartością, którą nabywca wierzytelności uiszcza na rzecz jej zbywcy, pomniejszona o kwotę należnego podatku[16].

Powyższe oznacza, że w skład wynagrodzenia w postaci dyskonta, tj. różnicy pomiędzy wartością nominalną wierzytelności a kwotą, za jaką wierzytelność jest nabywana, wchodzi również podatek VAT.

W niektórych interpretacjach można jednak spotkać się z odmiennym stanowiskiem. Część organów twierdzi bowiem, że dyskonto (marża) stanowiące różnicę pomiędzy wartością nominalną wierzytelności a wartością, którą nabywca wierzytelności płaci na rzecz jej zbywcy, jest wartością netto usługi finansowej polegającej na nabyciu wierzytelności i nie obejmuje ono podatku VAT[17]. Można również spotkać się z podejściem, zgodnie z którym podstawą opodatkowania w przypadku nabycia wierzytelności jest kwota świadczenia należnego od nabywcy pomniejszonego o kwotę należnego podatku[18].

Nasze stanowisko

W ocenie autorów na aprobatę zasługuje pierwsze z zaprezentowanych stanowisk. Zasadne wydaje się bowiem twierdzenie, że wynagrodzeniem z tytułu wyświadczenia usług polegających na nabyciu wierzytelności (kwotą należną nabywcy) jest dyskonto rozumiane jako różnica pomiędzy wartością nominalną zbywanej wierzytelności a kwotą, za jaką wierzytelność jest zbywana. Z uwagi na fakt, iż w świetle art. 29 ust. 1 VATU obrotem (podstawą opodatkowania) jest kwota należna pomniejszona o należny podatek, wartość dyskonta powinna obejmować swoim zakresem również podatek VAT (o ile usługa nie będzie podlegać zwolnieniu z VAT).

Podsumowanie

Jak wynika z powyższej analizy, kwestia podatkowych konsekwencji cesji wierzytelności na gruncie VATU budzi spore kontrowersje, a w orzecznictwie sądów administracyjnych oraz interpretacjach organów podatkowych prezentowane są w tym zakresie rozbieżne stanowiska. W ocenie autorów, z uwagi na specyficzny charakter tych transakcji, niezależnie od tego, czy przedmiotem cesji jest wierzytelność własna, czy wierzytelność nabyta wcześniej od innego podmiotu, podmiotem świadczącym usługę pośrednictwa finansowego jest nabywca wierzytelności, który przejmuje ryzyko związane z niewypłacalnością dłużnika oraz zwalnia dotychczasowego wierzyciela z konieczności podejmowania czynności windykacyjnych. W związku z tym to na nabywcy wierzytelności ciąży obowiązek wystawienia faktury VAT dokumentującej świadczenie usługi. Usługa ta, co do zasady, podlega zwolnieniu z opodatkowania podatkiem VAT. Wyjątek dotyczy jedynie sytuacji, w których świadczone usługi będą stanowiły usługę faktoringową. W takim przypadku usługodawca będzie zobowiązany do wystawienia z tytułu świadczonej usługi faktury VAT, na której zostanie wykazana 22% stawka VAT. Zdaniem autorów, cesji bezwarunkowej niemającej charakteru stałej umowy nie można natomiast utożsamiać z czynnością ściągania długów, a zatem tego typu transakcje powinny podlegać zwolnieniu z VAT. Mając jednak na względzie przedstawione w artykule rozbieżności w stanowiskach organów podatkowych odnoszące się do kwestii opodatkowania VAT cesji wierzytelności, należy liczyć się z tym, że zastosowanie w praktyce zaproponowanego powyżej podejścia modelowego może być przez organy podatkowe kwestionowane.

Michał Wilk - doradca podatkowy KSP.

Marcin Mastalski - konsultant podatkowy KSP.

[1] Dz.U. Nr 16, poz. 93 ze zm., dalej: KC.

[2] Dz.U. z 2004 r. Nr 54, poz. 535 ze zm., dalej: VATU.

[3] Tekst jednolity Dz.U. z 2007 r. Nr 68, poz. 450 ze zm., dalej: PCCU.

[4] Nr OK.-5672/KU-413/02-6977/2004.

[5] Dyrektor IS w Bydgoszczy w interpretacji z 18.2.2009 r., ITPP1/443-1063/08/KM.

[6] I SA/Wr 208/07.

[7] Przykładowo, wyrok NSA z 18.3.2008 r., II FSK 67/07; wyrok WSA w Szczecinie z 3.4.2008 r., I SA/Sz 858/07; wyrok NSA z 27.5.2008 r., II FSK 747/07; wyrok NSA z 17.12.2008 r., II FSK 1318/07; wyrok WSA w Opolu z 17.12.2008 r., I SA/Op 346/08; interpretacja Dyrektora IS w Katowicach z 24.10.2008 r., IBPP2/443-791/08/WN; interpretacja Dyrektora IS w Bydgoszczy z 27.11.2008 r., ITPP1/443-830/08/DM.

[8] I SA/Wr 89/07.

[9] IS.II/2-443/205/04.

[10] 1472/RPP1/443-425/06/AW.

[11] PP/443-104/13/04.

[12] US40/VAT/I/2212/2004/D.Sz.

[13] III SA/GI 1396/07; podobnie J. Zubrzycki, Leksykon VAT 2007, T. I, Wrocław 2007, s. 715.

[14] Interpretacja Dyrektora IS w Poznaniu z 19.3.2009 r., ILPP2/443-39/09-2/MN; interpretacja Dyrektora IS w Katowicach z 24.7.2008 r., IBPP2/443-407/08/EJ; interpretacja Dyrektora IS w Katowicach z 4.3.2008 r., IBPP2/443-351/07/EJ.

[15] I SA/Op 11/09; podobne stanowisko zostało wyrażone m.in. w wyroku WSA w Opolu z 29.4.2009 r., I SA/Op 79/09; w wyroku WSA w Poznaniu z 27.4.2009 r., I SA/Po 8/09; w wyroku WSA w Warszawie z 19.5.2008 r., III SA/Wa 252/08.

[16] Dyrektor IS w Bydgoszczy w interpretacji z 18.2.2009 r., ITPP1/443-1063/08/KM; Dyrektor IS w Poznaniu w interpretacji z 19.3.2009 r., ILPP2/443-39/09-2/MN; Dyrektor IS w Poznaniu w interpretacji z 2.1.2009 r., ILPP2/443-949/08-4/MR.

[17] Dyrektor IS w Warszawie w interpretacji z 23.4.2009 r., IPPP1/443-94/09-4/IG.

[18] Dyrektor IS w Katowicach w interpretacji z 24.7.2007 r., IBPP2/443-407/08/EJ.